

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ,
кандидат економічних наук, професор
Національного університету
«Львівська політехніка», м. Львів

Володимир ПАВЛИШ,
кандидат технічних наук, професор
Національного університету
«Львівська політехніка», м. Львів

Любомир ПИЛИПЕНКО,
кандидат економічних наук, доцент
Національного університету
«Львівська політехніка», м. Львів

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТУПЕНЕВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА РІВНІ «МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ – БАКАЛАВР» У ЛЬВІВСЬКІЙ ПОЛІТЕХНІЦІ

В статті розкрито способи підготовки фахівців з вищою освітою на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», висвітлено тенденцію набору студентів у Національному університеті «Львівська політехніка» за інтегрованим навчальним планами з коледжами, окреслено напрями покращення співпраці коледжів з університетами для забезпечення ступеневості вищої освіти.

Ключові слова: *ступеневість вищої освіти, інтегрований навчальний план.*

В статье раскрыты способы подготовки специалистов с высшим образованием на базе образовательно-квалификационного уровня «младший специалист», освещены тенденции набора студентов в Национальном университете «Львовская политехника» по интегрированным учебным планам с колледжами, очерчены направления улучшения сотрудничества колледжей с университетами для обеспечения многоступенчатости высшего образования.

Ключевые слова: *многоступенчатость высшего образования, интегрированный учебный план.*

The methods of preparation of specialists with university degree on the basis of educational qualification of "junior specialist", highlights the trend set students at the Lviv Polytechnic National University for integrated curricula with colleges, outlines areas of cooperation to improve colleges with universities to ensure the level system of higher education in the article.

Keywords: *differentiation by levels of higher education, integrated curriculum.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Складна економічна ситуація в Україні на початку 90-их

років минулого століття, зумовлена структурною перебудовою економіки та переходом економічної системи від планового типу до ринкового, справила істотний негативний вплив на демографічний стан держави, а основним чином на народжуваність населення. І хоча від того часу минуло вже близько двадцяти років, проте вища школа наслідки тієї кризи відчула саме тепер.

Різке зменшення чисельності абітурієнтів у 2011-2012 рр. змусило керівництво українських вищих навчальних закладів (надалі – ВНЗ) шукати інші шляхи наповнення набору студентів. Істотним джерелом поповнення студентів ВНЗ на освітньо-кваліфікаційному рівні (надалі – ОКР) «бакалавр» є прийом на навчання випускників ВНЗ I-II рівнів акредитації ОКР «молодший спеціаліст».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ступневості вищої освіти та формування і функціонування освітніх комплексів неодноразово ставали предметом досліджень українських науковців, зокрема Н. Денисової, С. Мамрича, Д. Павлуна, Г. Півняка, Н. Самрук та багатьох інших. В своїх працях вони зосереджують увагу, як правило, на особливостях функціонування навчально-науково-виробничих чи освітніх комплексів типу «школа-коледж-ВНЗ» чи «коледж-ВНЗ». Проте, практичні питання організації навчального процесу для забезпечення ступневості вищої освіти, зокрема, формування інтегрованих навчальних планів тощо, досліджені недостатньо.

Постановка завдань. Основним завданням статті є висвітлення особливостей забезпечення ступневості вищої освіти на рівні «молодший спеціаліст – бакалавр» в Національному університеті «Львівська політехніка».

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про вищу освіту» передбачає різноманітні траєкторії ступеневої підготовки фахівців з вищою освітою. Зокрема, ступеневу підготовку фахівців ОКР «бакалавр» – випускників коледжів можна організовувати за трьома схемами:

- 1) прийом на II чи III курс навчання за ОКР «бакалавр», що вимагає інтеграції навчальних планів підготовки молодших спеціалістів у коледжах;
- 2) прийом на навчання за навчальними планами, які передбачають скорочені терміни навчання;
- 3) прийом на екстернатну форму навчання з перезарахуванням вивчених у коледжах дисциплін, що дасть змогу також скоротити термін навчання на ОКР «бакалавр».

На сьогодні всі ці схеми в Національному університеті «Львівська політехніка» в більшій чи меншій мірі використовуються. Зокрема, інтеграція навчальних планів здійснюється з понад 40 ВНЗ I-II рівнів акредитації, з яких лише 6 (Львівський техніко-економічний коледж, Львівський автомобільно-дорожній коледж, Технічний коледж, Золочівський коледж, Коломийський політехнічний коледж і Технологічний коледж) входять до структури університету.

Основною вимогою до інтегрованих навчальних планів є забезпечення якості підготовки фахівців відповідно до державних стандартів. Формування інтегрованих навчальних планів для наступного освітньо-кваліфікаційного рівня освіти шляхом формального співставлення назв і обсягів дисциплін вадить якості підготовки фахівців, оскільки призводить до виникнення значної за кількістю навчальних дисциплін та їхнім обсягом академічної різниці. Освітньо-

кваліфікаційні характеристики (ОКХ) та освітньо-професійні програми (ОПП) підготовки молодших спеціалістів та бакалаврів розробляються різними робочими групами МОНМС України, в різний час та фактично не узгоджені за змістом та обсягом навчальних дисциплін. В основу інтеграції навчальних планів має бути покладений модульний принцип, коли перезараховуються не тільки дисципліни, що співпадають за назвою, обсягом та змістом, а й частини тих дисциплін, де виділені окремі теми (модулі), які вивчалися на ОКР «молодший спеціаліст» і повторюються на ОКР «бакалавр». Це копітка робота, але тільки вона дасть змогу скоротити навчання на ОКР «бакалавр».

У Львівській політехніці інтеграція навчальних планів з коледжами за окремими напрямками підготовки досягнута на доволі високому рівні. Зокрема, за напрямками підготовки «Дизайн», «Архітектура», «Програмна інженерія», «Комп'ютерні науки», «Комп'ютерна інженерія», «Радіотехніка», «Радіоелектронні апарати», «Телекомунікації» академрозбіжності при вступі молодших спеціалістів на 2-ий чи 3-ій курс ОКР «бакалавр» не перевищують 2-4 навчальні дисципліни із загальним обсягом не більше 200 годин. Проте за окремими напрямками підготовки («Будівництво», «Гідротехніка», «Міжнародна економіка», «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Фінанси і кредит», «Облік і аудит», «Менеджмент», «Правознавство») такого високого рівня інтеграції досягнути поки не вдалося.

Не зважаючи на недостатній рівень інтеграції навчальних планів в 2010 році на 2-3 курсі Національного університету «Львівська політехніка» виявили бажання навчатися 11,1 % випускників коледжів, які входять в його структуру, в 2011 р. – 22,2 %, в 2012 р. – 28,2 %, а в середньому за 3 останні роки – 19,5 %. Тобто, динаміка спостерігається позитивна.

У 2012 році до Львівської політехніки зараховано 1579 випускників ВНЗ I-II рівня акредитації, в яких навчання проводилось за інтегрованими навчальними планами. Зокрема на навчання за кошти державного бюджету зараховано – 137 осіб (133 особи на денну і 4 особи на заочну форму навчання) і на навчання за власні кошти 1442 особи (237 осіб на денну і 1205 осіб на заочну форми навчання). З коледжів університету зараховано всього 387 випускників, що становить лише 24,5 % від загальної чисельності зарахованих до університету випускників ВНЗ I-II рівня акредитації, з них на бюджетну форму навчання 72 особи.

Для покращення співпраці коледжів з університетом необхідно (рис. 1):

1) сформувані методичні підходи щодо інтеграції навчальних планів коледжів з університетом та розробити регламент технології й організації цієї роботи;

2) унормувати процедуру та терміни ліквідації академрозбіжностей випускників коледжів, яких зараховують на навчання в університет;

3) з метою нейтралізації недобросовісної конкуренції з боку інших ВНЗ регіону, які всупереч усім нормативних документам здійснюють набір випускників коледжів на 3-й курс без будь-яких доздач, коледжам необхідно припинити співпрацю з цими навчальними закладами, (крім тих спеціальностей, щодо яких продовження навчання у Львівській політехніці неможливе);

4) задля стимулювання продовження навчання випускників коледжів в уні-

верситеті в проектах державного замовлення на підготовку фахівців передбачити державне замовлення на 2-й і 3-й курси.

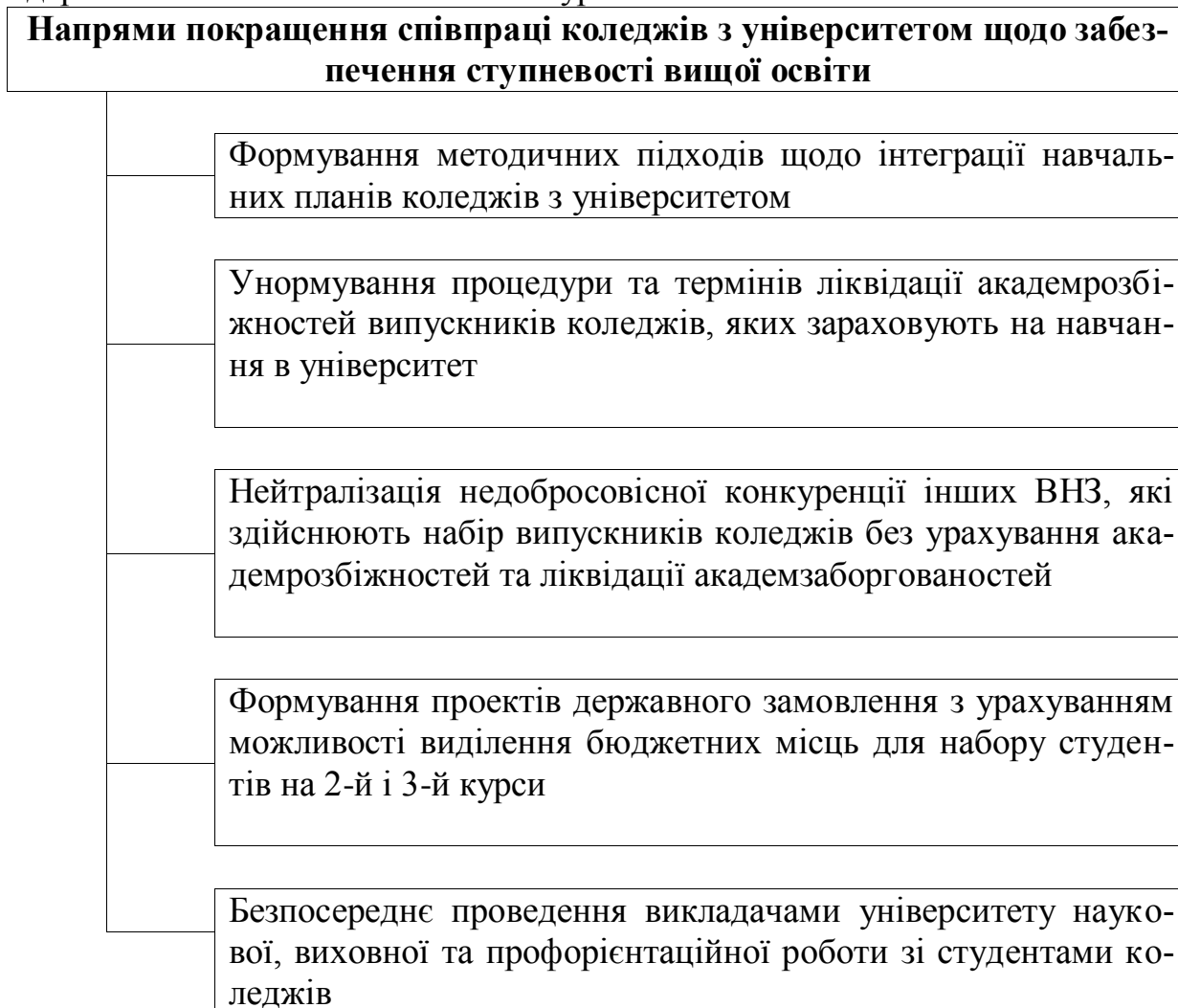

Рис. 1. Напрями покращення співпраці коледжів з університетом щодо забезпечення ступневості вищої освіти

Окрім того, для покращення співпраці коледжів з університетом потрібно реалізувати заходи щодо:

- залучення студентів коледжів до студентської наукової роботи в університеті (студентські наукові конференції, публікація тез, студентські семінари та наукові гуртки);

- ознайомлення студентів коледжів з історією та сьогоденням університету (екскурсії в головний корпус, в актову залу та музей університету, в навчально-наукові інститути та на кафедри), з культурно-масовою та спортивною роботою, що провадиться в університеті;

- забезпечення доступу студентів коледжів до фондів бібліотеки університету та методичних кабінетів;

- розповсюдження на коледжі тих нововведень, які реалізуються в університеті, зокрема щодо організації навчального процесу та віртуального навчального середовища;

- організації стажування викладачів коледжів та практики кращих студентів

на кафедрах та в лабораторіях університету.

Реалізація цих заходів сприятиме покращенню зацікавленості коледжів у розвитку освітніх, наукових та інших стосунків з університетом, прищепленню традицій Львівської політехніки студентам коледжів вже на стадії підготовки молодших спеціалістів, формуванню у молодих спеціалістів гордості за причетність до лав студентів Національного університету «Львівська політехніка».

Крім того, Міністерству освіти і науки, молоді та спорту доцільно було б створити одну науково-методичну комісію з розроблення ОПП та ОКХ підготовки молодших спеціалістів та бакалаврів, щоб дало змогу узгодити ці програми та характеристики та мінімізувати їхні академрозбіжності.

Висновки. Одним із шляхів подолання негативного впливу демографічної ситуації в Україні на формування контингенту студентів ВНЗ є проведення набору на ОКР «бакалавр» випускників ВНЗ I-II рівня акредитації ОКР «молодший спеціаліст», зокрема, за інтегрованими навчальними планами. Проте, формальний підхід до формування інтегрованих навчальних планів призводить до виникнення значної академічної різниці, яку необхідно ліквідувати при вступі до університету на 2-й чи 3-й курси, і, відповідно, не дає очікуваних кількісних результатів при формуванні набору студентів. Забезпечення ступеневості вищої освіти на рівні «молодший спеціаліст – бакалавр» вимагає глибшої співпраці університетів з коледжами, яка зокрема повинна передбачати застосування модульного принципу формування інтегрованих навчальних планів, унормування процедури ліквідації академрозбіжностей, передбачення бюджетних місць для вступників на 2-й і 3-й курси при розробленні проекту державного замовлення тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мамрич С.М. Ступенева підготовка фахівців у навчально-науково-виробничих комплексах (на прикладі радіотехнічних спеціальностей): автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / С.М. Мамрич; Ін-т педагогіки АПН України. — К., 2001. — 20 с.

2. Півняк Г.Г. Алгоритм підготовки фахівців з гірництва / Г.Г. Півняк, В.І. Бондаренко, В.О. Салов // Освітньо-науково-виробничий портал «Рудана» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://rudana.in.ua/showanalit_29_lang_ua.htm.

3. Самарук Н. Організаційно-педагогічні засади ступеневої підготовки фахівців у навчальних комплексах / Н. Самарук // Людинознавчі студії: Збірник наукових праць ДДПУ ім. І. Франка. — 2010. — № 21. — С. 188-199.